

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน
เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*
DEVELOPMENT OF CITIZENSHIP TEACHING USING A SCENARIO-BASED LEARNING
TO BUILD CRITICAL THINKING SKILLS OF HIGH SCHOOL STUDENTS

วัชพล ตุลยวิไลกุล*, วัชรพงศ์ ศิริมาสกุล

Watchapol Tulyavilaikul*, Watcharapong Sirimasakun

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: watchapol@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาหน้าที่พลเมืองที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน และ 2) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 30 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ จำนวน 8 หน่วย และแบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนในวิชาหน้าที่พลเมืองด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยใช้คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ พบว่า ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยรวมสูงขึ้น มีพัฒนาการของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยการเรียนรู้ก่อนหน้า โดยมีข้อเสนอแนะ คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้เกิดการคิดจากผู้เรียนเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทักษะของการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียนได้ดี และสามารถเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนกับผู้สอนในบริบทที่เป็นความสนใจ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามช่วงวัยของผู้เรียน

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง, การจัดการเรียนรู้, การคิดเชิงวิพากษ์, ฉากทัศน์เป็นฐาน

Abstract

This study sought to achieve 2 primary objectives: to assess the efficacy of scenario-based learning in enhancing the critical thinking abilities of 12 grade students in the subject of citizenship, and to devise a lesson plan for Civics utilizing scenario-based learning as a means to cultivate critical thinking skills. The research sample comprised 30 students from Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School (Secondary), Semester 2, academic year 2023, selected via a simple random sampling technique. The study employed a lesson management

plan in Civics that integrated scenario-based learning to foster critical thinking skills, alongside a corresponding assessment tool for measuring these skills. The findings revealed a statistically significant increase in critical thinking skills among students following the implementation of Civics instruction using scenario-based learning, as evidenced by a comparison of pre- and post-lesson assessments at a significance level of .01. Moreover, the outcomes of the lesson management plan indicated a comprehensive enhancement in students' critical thinking abilities, as evaluated through the developmental interaction scale. The development of learning management plans with a focus on encouraging students to think critically fosters a collaborative exchange between students and teachers within a contextually relevant framework. Such an approach is congruent with the developmental stage of the learners and aligns with their interests, thereby facilitating the cultivation of critical thinking skills in accordance with their age and cognitive capacities.

Keywords: Citizenship, Learning Management, Critical Thinking, Scenario-Based

บทนำ

จากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) เป้าหมายย่อย 4.7 คือ การสร้างหลักประกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึง การศึกษาสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการมีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างเพศ การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความสงบสุข และการไม่ใช้ความรุนแรง การเป็นพลเมืองของโลก และการชื่นชมในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการที่วัฒนธรรมมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี พ.ศ. 2573 โดยมีตัวชี้วัด คือ การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (United Nations, 2015) ผนวกกับ แผนการพัฒนาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวถึง ทักษะที่จำเป็นของประชากรในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ปรากฏในกลยุทธ์ที่สามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีตัวชี้วัดคือการที่นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะและทักษะที่ปรากฏในกลยุทธ์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีตัวชี้วัดคือการที่นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ประกอบกับ นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2566 ที่มุ่งเน้นยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษานำหลักสูตรฐาน สมรรถนะไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อสร้างสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียนโดยเน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศิลปะและทำให้มีความทันสมัยน่าสนใจเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเพื่อการเสริมสร้างวิถีชีวิตของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) อย่างไรก็ตาม แผนการที่กล่าวข้างต้นเป็นวิธีการที่มุ่งแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม คือ การประยุกต์เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองให้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนโดยเน้นการแลกเปลี่ยน และตกผลึกองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดการเรียนรู้ นั้น ยังเป็นประเด็นที่ท้าทายความสามารถของครูอยู่มาก (Westheimer, J., 2016)

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ได้พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวที่เรียนรู้ในห้องเรียนเข้ากับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม

ได้ดียิ่งขึ้น เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาที่ว่า การเรียนการสอนในห้องเรียนไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้เข้ากับชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่น งานวิจัยของ กมลชนก สกนธวัฒน์ พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานสามารถทำให้นักเรียนมีความฉลาดรู้ทางการเงินโดยเฉพาะในด้านความรู้และทักษะทางการเงินพฤติกรรมทางการเงินและเจตคติทางการเงิน ความฉลาดรู้ทางการเงินโดยเฉพาะในด้านความรู้และทักษะทางการเงินพฤติกรรมทางการเงินและเจตคติทางการเงิน (กมลชนก สกนธวัฒน์, 2562) และการศึกษาของ ปิยะบุตร ถิ่นถา พบว่า การใช้ฉากทัศน์เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์สามารถเพิ่มระดับการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนมีความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว (ปิยะบุตร ถิ่นถา, 2565) นอกจากนี้ในต่างประเทศพบงานวิจัยของ Tsai, M. H. พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานมีผลอย่างมากต่อทักษะการป้องกันภัยพิบัติ ความสนใจในการเรียนรู้ การตระหนักรู้ในตนเอง และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของนักเรียน (Tsai, M. H., 2020) โดยกลุ่มการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย Thai Civic Education ได้นำเสนอกรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย มีพื้นฐานแนวคิดสำคัญ 3 ด้าน คือ หลักการประชาธิปไตย หลักความหลากหลาย และพหุวัฒนธรรม และหลักสิทธิมนุษยชน และกำหนดให้การคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล (Critical thinking and Reasonable) เป็นคุณลักษณะสำคัญ (Thai Civic Education, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Education) ซึ่ง UNESCO ได้นำเสนอกรอบพลเมืองในการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกในเอกสาร Global Citizenship Education. Topics and Learning Objectives ที่กำหนดให้การวิเคราะห์ วิพากษ์ การพิจารณาเชิงวิพากษ์ การประเมินเชิงวิพากษ์ และประเด็นเชิงวิพากษ์ เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้พลเมืองโลกศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (UNESCO, 2015) การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking skills) จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปซึ่งต้องการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่สามารถคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ลักษณะสำคัญของการคิดเชิงวิพากษ์แสดงถึงความซับซ้อนของความคิดอย่างมีเหตุผลคิดอย่างมีระเบียบคิดอย่างละเอียด และการคิดอย่างรับผิดชอบ ที่ช่วยในการตัดสินใจหรือเป็นการคิดที่คำนึงถึงเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking skills) ถูกจัดเป็นหนึ่งในทักษะการคิดขั้นสูงตามทฤษฎีของบลูม และเป็นทั้งกระบวนการหลัก เป้าหมายหลักของการศึกษา เป็นจุดเริ่มต้นของความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตาม จากการประมวลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ฉากทัศน์เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในรายวิชาหน้าที่พลเมือง ซึ่งเป็นความท้าทายในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในวิชาสังคมศึกษาที่จะออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในสำคัญของความเป็นพลเมืองผ่านทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ในบริบทของสังคมไทย จากที่กล่าวไปข้างต้น ผลการศึกษานี้จะนำเสนอการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง และการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) รายวิชาหน้าที่พลเมือง ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน
2. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รหัสหนังสือรับรองโครงการวิจัย SWUEC-662042 และคณะผู้วิจัยคำนึงถึงสิทธิของนักเรียนในทุกขั้นตอนของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) ที่เรียนในวิชาหน้าที่พลเมือง จำนวน 21 ห้องเรียน จำนวน 800 คน ผู้วิจัยระบุงุ่มเป้าหมายโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) มีห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน จัดการเรียนรู้อุ้ในภาคเรียนที่ 2 (พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์) ปีการศึกษา 2566

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับการให้คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาพลเมืองมากกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน โดยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งหมด 8 ประเด็น และนำไปทดลองใช้ โดยมีหัวข้อเนื้อหา และพบผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงเค้าโครงการสอนรายวิชา และผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้	หัวข้อเนื้อหา	ผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้
หน่วยที่ 1 แนวคิดสิทธิมนุษยชน เป็นอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) - หลักมนุษยธรรม - ความเสมอภาค - ความเป็นส่วนตัว (Privacy) - ความคิดเห็นในสังคม - สถานะทางกฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - แม้จะเป็นประเด็นที่เคยเรียนมาตลอดชั้นมัธยมศึกษา แต่นักเรียนยังมีความเข้าใจต่อประเด็นสิทธิมนุษยชนไม่ครอบคลุมมากกว่าประเด็นเสรีภาพในการแสดงออก อาจจะเป็นเพราะว่าในประเทศของเราละเมิดสิทธิมนุษยชนในมิติอื่น ๆ ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในสังคมมากนัก - ฉากทัศน์ในบทเรียนนี้ คือ ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เป็นประเด็นเร่งด่วน มีความจำเป็นต้องแก้ไขเป็นอันดับแรกของสังคมไทย คือ ประเด็นใด เพราะเหตุใด - การใช้การพูดคุยที่ละบุคคลช่วยให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยน และทำความเข้าใจมุมมองที่แตกต่าง และพื้นฐานของนักเรียนแต่ละบุคคลเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมได้
หน่วยที่ 2 What is LGBTQ+? (สิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย และโลก)	<ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ - เพศวิถี เพศสภาพ - แนวคิดกล่องเพศ - อัตลักษณ์ทางเพศ - ความสั้นไหลทางเพศ - Drag queen - สมรสเท่าเทียม 	<ul style="list-style-type: none"> - ความเข้าใจที่ต่อเพศหลากหลายในสังคมไทยช่วยให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงความหลากหลายทางเพศในสังคม สิ่งที่พบคือ ยังมีการใช้ภาษา หรือทัศนคติที่มองว่าสังคมมีเพียง 2 เพศตามลักษณะของเพศสภาพ จึงใช้ภาษาที่ผิดซ้ำความ เป็นอื่น เช่น เพศที่สาม เพศทางเลือก กลุ่มรักร่วมเพศ การเบียดเบียนทางเพศ เป็นต้น การอธิบายให้เห็นความสำคัญของอิทธิพลของภาษาที่มีต่อทัศนคติในสังคม จะช่วยให้นักเรียนได้ระมัดระวัง ตั้งคำถาม และรอบคอบมากขึ้น - การออกแบบกิจกรรมที่ให้นักเรียนใคร่ครวญต่อการเปิดพื้นที่ต่อความหลากหลายทางเพศช่วยให้ครูได้มองเห็นทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อประเด็นดังกล่าว และช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยน และขยายมุมมองต่อการมองว่าสังคมมีเพียง 2 เพศได้
หน่วยที่ 3 ปิตาธิปไตย~ มาตาธิปไตย คืออะไร	<ul style="list-style-type: none"> - ปิตาธิปไตย ~ มาตาธิปไตย คืออะไร - บริบทของสังคมไทย - ผลกระทบกับสังคมไทย และสังคมโลก - สังคมในอุดมคติสำหรับทุกคน เป็นอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - ชายเป็นใหญ่ หญิงเป็นใหญ่ ชายจริง หญิงแท้ เป็นคำสำคัญที่นักเรียนได้ร่วมกันถกเถียง และหาผลกระทบจากแนวคิดเหล่านี้ผ่านหน่วยต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว สถานที่ทำงาน กระบวนการออกกฎหมาย นโยบายของรัฐบาล เป็นต้น - บทสรุปของบทเรียนนี้ช่วยให้นักเรียนได้เห็น ว่า แนวคิดปิตาธิปไตย ~ มาตาธิปไตย ทำให้คนบางกลุ่มถูกเบียดขับ ถูกเลือกปฏิบัติ (discrimination) และผลิตซ้ำอคติต่อคนบางกลุ่มในสังคม ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม และสร้างความทุกข์ให้บางกลุ่มทางสังคมได้ - การร่วมกันใคร่ครวญถึงสังคมในอุดมคติในมิติของเพศเป็นฉากทัศน์ที่ช่วยให้นักเรียนได้สร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่ม และทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ได้เป็นอย่างดี



ตารางที่ 1 ตารางแสดงเค้าโครงการสอนรายวิชา และผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

หน่วยการเรียนรู้	หัวข้อเนื้อหา	ผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้
หน่วยที่ 4 วาทกรรม คืออะไร	<ul style="list-style-type: none"> - วาทกรรม คืออะไร - การกีดกันทางสังคม - การเลือกปฏิบัติทางสังคม - แนวคิดนี้ส่งผลต่อสังคมอย่างไร - เราควรจัดการตัวเราอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - วาทกรรมในความเข้าใจของนักเรียนเป็นความขัดแย้งทางการเมืองที่พรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมือง สร้างถ้อยคำเพื่อแข่งขัน หรือโจมตีกันทางการเมือง - การวิเคราะห์วาทกรรมในสังคมที่ทำให้เกิดการแบ่งแยก กีดกัน หรือการเลือกปฏิบัติ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้ดียิ่งขึ้น ผ่านฉากทัศน์คำถาม 3 คำถาม คือ 1) วาทกรรมอะไรที่พบในสังคม 2) ปฏิบัติการทางสังคมอะไรที่ทำให้วาทกรรมนั้นยังคงดำรงอยู่ 3) เรื่องนี้ในความคิดของนักเรียนควรเป็นอย่างไร ตัวอย่างการวิเคราะห์วาทกรรมจากนักเรียน เช่น เต็นกินรำกิน, เด็กเก่งต้องได้เกรด 4 ทุกวิชา, อาชีพที่เก่งที่สุดคือแพทย์, ผู้หญิงต้องรักษาวนลงสนตัว เป็นต้น
หน่วยที่ 5 ความ รุนแรงในสังคม เป็น อย่างไรบ้าง	<ul style="list-style-type: none"> - การลดความรุนแรงในสังคม - Cyberbullying - การเหยียดเพศ - การเหยียดสีผิว - Racist การเหยียดเชื้อชาติ - ageism การเหยียดอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทย เป็นปัญหาที่นักเรียนคิดว่าสำคัญ และยังพบเห็นได้ในทุกมิติ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างของสังคม - ฉากทัศน์ที่นักเรียนได้รับ คือ จะทำอะไรให้วัฒนธรรมปราศจากความรุนแรงเป็นวัฒนธรรมหลักของสังคมไทย - ผลสะท้อนจากการเรียนรู้พบว่า ความรุนแรงเชิงกายภาพเป็นความรุนแรงที่นักเรียนตระหนักในระดับมากที่สุดคือ มีความไวต่อการถูกใช้ความรุนแรงเชิงกายภาพ และความรุนแรงทางจิตใจ หรือการเพิกเฉยต่อความรุนแรงเป็นสิ่งที่นักเรียนยังขาดความตระหนัก และบางคนมองว่าไม่เป็นความรุนแรง
หน่วยที่ 6 Empathy กับ ความเห็นอกเห็นใจ ในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มเปราะบางทางสังคม - Empathy - ความเห็นอกเห็นใจทางสังคม - เราควรมีทัศนคติต่อเรื่องความเห็นอกเห็นใจทางสังคมร่วมกันอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - ในบทนี้นักเรียนได้สำรวจสังคมว่ามีผู้คนกลุ่มใดเป็นกลุ่มเปราะบางในสังคมบ้าง และเพราะเหตุใดจึงมองว่ากลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคม ผลการสำรวจตามทัศนคติของนักเรียน มีกลุ่มเปราะบางทางสังคม ยกตัวอย่างดังนี้ ผู้สูงอายุ คนไร้บ้าน ผู้ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจหรือการศึกษา แรงงาน - ช่างชาติ ผู้ขายบริการทางเพศ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ผู้พิการ ผู้พันโทษจากเรือนจำ เด็กกำพร้า เป็นต้น - ผลจากการเรียนรู้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนในชั้นเรียนว่ายังมีผู้คนอีกจำนวนมากที่มีคุณภาพชีวิต ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ และสิทธิต่าง ๆ ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ส่งผลให้เป็นปัญหาความเห็นอกเห็นใจ ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะความเข้าใจอกเข้าใจ (Empathy) รวมทั้งยังได้มีโอกาสถกเถียง แลกเปลี่ยนมุมมองกันในชั้นเรียนระหว่างนักเรียนที่มีประสบการณ์เดิมมากกับน้อย และครูด้วย
หน่วยที่ 7 ปัญหา สิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาสิ่งแวดล้อม - Fast fashion - ความมั่นคงทางอาหาร - ขยะอาหาร” (food waste) - ต้นไม้ในเมือง - การฟอกเขียว (Green washing) - ไฟป่า - pm 2.5 	<ul style="list-style-type: none"> - ฉากทัศน์ในบทเรียนนี้ คือ การร่วมกันหาทางให้เมืองที่นักเรียนอาศัยอยู่ มีคาร์บอนเป็น 0 ภายใน 10 ปี - ผลจากการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความเข้าใจในประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมมากที่สุดเกี่ยวกับการจัดการขยะ การใช้การขนส่งสาธารณะ ส่วนความเชื่อมโยงปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเมือง เขตชนบท และเขตอนุรักษ์ป่า เป็นสิ่งที่ยังไม่ถูกกล่าวถึงมากนัก และบางคนยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้
หน่วยที่ 8 ภาค ประชาสังคมเรียกร้อง ประเด็นทางสังคม อะไรบ้าง อย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - การขับเคลื่อนทางสังคม (Social Movements) - การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ - สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) - Generation gap - การพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยในสังคมไทย - การสำรวจความเห็นจากประชาคมโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - หลังจากที่นักเรียนได้ทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ในสังคมมาตลอดภาคการศึกษา ในบทสุดท้ายฉากทัศน์เป็นการสำรวจความคิดเห็นของผู้คนในสังคมว่ามีประเด็นทางสังคมอะไรบ้างที่เห็นว่าเป็นประเด็นทางสังคมที่สำคัญ และเสนอแนวทางที่ควรในการจัดการกับประเด็นดังกล่าว - ผลจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนบางส่วนยังขาดความสามารถในการตั้งคำถามเพิ่มเติมจากประเด็นทางสังคมที่สัมภาษณ์จากผู้คนในโรงเรียน ครูอาจจะต้องเพิ่มการแนะนำการสัมภาษณ์เบื้องต้นให้นักเรียนก่อนให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ แต่อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนได้พูดคุยกับผู้คนต่าง ๆ เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมช่วยให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิด และเกิดการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับเรื่องราวในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

2. แบบวัดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยผู้วิจัยได้ปรับแบบวัดของ ปุญญากรณ์ วีระพงษ์นันท์ ที่ได้พัฒนาแบบวัดลักษณะนิสัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นแบบวัดลักษณะมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .60 – 1.00 และค่าความเที่ยงเท่ากับ .93 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของแต่ละองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .622 - .870 โดยมีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ (ปุญญากรณ์ วีระพงษ์นันท์, 2560) เรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มากไปน้อย ดังนี้

1. ความเชื่อมั่นในกระบวนการใช้เหตุผล และตื่นตัวที่จะใช้เหตุผล (Trust in Reasoning)
2. ความยืดหยุ่น และรอบคอบในการตัดสินใจ (Flexibility)
3. ความเข้าใจมุมมองของคนอื่น (Empathy)
4. ความซื่อสัตย์ในการเผชิญกับอคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (Fair-mindedness)
5. ความใฝ่หาข้อมูลสำคัญและความรู้มาก (Inquisitiveness)
6. การสนใจทำงานที่ยากจนสำเร็จและทำอย่างมีระบบ (Persistence and Orderliness)
7. การมีอิสระ และความกล้าทางความคิด (Independence)

โดยผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงและสังเคราะห์องค์ประกอบเหลือ 4 องค์ประกอบดังนี้

1. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
2. ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น (Empathy)
3. กระบวนการให้เหตุผล (Reasoning)
4. ความกล้าในการคิด (Intellectual Courage)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) รายวิชาหน้าที่พลเมือง ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test dependence
2. ผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยใช้คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) รายวิชาหน้าที่พลเมือง ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน แสดงผลตามตารางที่ 2 ดังนี้



ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ก่อนเรียนและหลังเรียนจำแนกรายด้าน

ตัวแปร		Paired Differences Samples Test			
		Mean	Std. Deviation	t	p-value
ความคิดยืดหยุ่น	(หลังเรียน)	4.08	.648	5.144	.000
	(ก่อนเรียน)	3.56			
ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น	(หลังเรียน)	4.31	.541	4.503	.000
	(ก่อนเรียน)	3.93			
กระบวนการให้เหตุผล	(หลังเรียน)	4.44	.543	5.852	.000
	(ก่อนเรียน)	3.95			
ความกล้าในการคิด	(หลังเรียน)	4.13	.544	5.278	.000
	(ก่อนเรียน)	3.69			
ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (รวม)	(หลังเรียน)	16.95	1.325	8.918	.000
	(ก่อนเรียน)	15.13			

จากตาราง 2 พบว่า ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน หลังเรียน ($\bar{X} = 16.95$, S.D. = 1.686) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 15.13$, S.D. = 1.592) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานมีความคิดยืดหยุ่น ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น กระบวนการให้เหตุผล และความกล้าในการคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ โดยเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ระหว่างหน่วย

ตารางที่ 3 ตารางแสดงคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ระหว่างหน่วยจำแนกรายด้าน

คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ จำแนกรายด้าน					
เปรียบเทียบครั้งที่	ความคิดยืดหยุ่น	ความเข้าใจ มุมมองผู้อื่น	กระบวนการให้ เหตุผล	ความกล้าใน การคิด	การคิดเชิงวิพากษ์ (รวม)
ครั้งที่ 1 (μ_{2-1})	5.4	17.1	12.5	5.1	10.2
ครั้งที่ 2 (μ_{3-2})	14.3	8.8	2.9	8.1	8.5
ครั้งที่ 3 (μ_{4-3})	16.7	3.2	17.6	8.8	11.6
ครั้งที่ 4 (μ_{5-4})	4	10	10.7	12.9	9.6
ครั้งที่ 5 (μ_{6-5})	29.2	18.5	16	22.2	21.4
ครั้งที่ 6 (μ_{7-6})	0	31.8	33.3	9.5	19.8
ครั้งที่ 7 (μ_{8-7})	11.8	26.7	28.6	15.8	20
เฉลี่ย (μ)	11.6	16.6	17.4	11.8	14.4

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยรวมอยู่ในระดับต้น มีพัฒนาการของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยการเรียนรู้ก่อนหน้า และเมื่อพิจารณาจำแนกตามองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ พบว่า คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์โดยเฉลี่ย (μ) ของกระบวนการให้เหตุผลมีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น ความกล้าในการคิด และความคิดยืดหยุ่น ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. จากผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) รายวิชาหน้าที่พลเมือง ที่เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผลของทางเลือกต่าง ๆ ประกอบด้วยสถานการณ์ (Scenarios) ฉาก สถานการณ์ หรือบริบท ประเด็นการเรียนรู้ สิ่งท้าทาย ความขัดแย้ง และตัวเลือก โดยแต่ละบทเรียนเป็นสถานการณ์หรือประเด็นที่อยู่รอบตัวผู้เรียนเอง และเป็นที่ยกเถียงในสังคม ผู้เรียนจึงสามารถเผชิญสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการวิพากษ์อย่างมีจุดยืนเชิงอุดมการณ์ที่ผู้เรียนพยายามหาทางออก และตัดสินใจภายใต้มุมมองที่คำนึงถึงความหลากหลายในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ สุกชัย ปันมณี ที่ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่ส่งผลต่อทักษะการสร้างแผนที่และทักษะการคิดเชิงพื้นที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน ซึ่งหลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แล้วนั้นส่งผลต่อทักษะการคิดเชิงพื้นที่หลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการสำรวจพื้นที่ตามฉากทัศน์ การสืบค้น วิเคราะห์สถานการณ์ จัดการกับสถานการณ์ และเก็บข้อมูล ทำให้เกิดทักษะระหว่างดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้จากสถานการณ์ย่อมทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูงโดยครูผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดคำถามให้นักเรียนได้มีทักษะการคิดเชิงอนาคต การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดวิเคราะห์ (สุกชัย ปันมณี, 2566)

2. จากผลของแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยรวมสูงขึ้นในระดับต้น มีพัฒนาการของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยการเรียนรู้ก่อนหน้า และเมื่อพิจารณาจำแนกตามองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงวิพากษ์พบว่า คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยของกระบวนการให้เหตุผลมีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ความเข้าใจมุมมองผู้อื่น ความกล้าในการคิด และความคิดยืดหยุ่น ตามลำดับ อาจเกิดจากปัจจัยที่นักเรียนมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับประเด็นทางสังคมที่นักเรียนเผชิญมีความร่วมสมัยทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจต่อประเด็นดังกล่าวอย่างลึกซึ้ง และการออกแบบบทเรียน ที่มีความต่อเนื่องกันของฉากทัศน์ในแต่ละหน่วยที่เชื่อมโยงไปยังหน่วยถัดไป รวมถึงการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ว่าต้องมีความต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาต่อเวลา และเนื้อหาต่อเนื้อหา หรือเรียกว่า ความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (vertical) และความสัมพันธ์แบบแนวนอน (horizontal) (Tyler, 1949) ซึ่งมีความต่อเนื่อง (continuity) ลำดับ (sequence) จากสิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่มีความซับซ้อน และการบูรณาการ (integration) ที่เชื่อมโยงความคิดรวบยอดต่างๆ เข้าด้วยกัน สอดคล้องกับ กมลชนก สกนธวัฒน์ ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้ แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน ซึ่งมีหลักการในการออกแบบฉากทัศน์ที่จูงใจให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ ทักษะและกระบวนการคิดอันหลากหลาย ได้แก่ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการตัดสินใจและทักษะการแก้ไขปัญหา ซึ่งนักเรียนมีพัฒนาการของคะแนนความฉลาดรู้การเงินสูงขึ้นจากการปลูกฝังแนวโน้มพฤติกรรมทางการเงินที่ดีผ่านทางขั้นตอนของกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐาน (กมลชนก สกนธวัฒน์, 2562) สอดคล้องกับ ณีภุชงค์ ลำภูทอง ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (PICCA Model) มีประสิทธิภาพมากพอต่อการนำไปใช้ เนื่องมาจากรูปแบบการเรียนการสอนนี้ได้ออกแบบ

ตามขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมหลังการ เรียนรู้ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจนนำไปสู่การออกแบบ (ณัฐพงษ์ ลำภูทอง, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานทำให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์โดยรวม สูงขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ผลของทางเลือกต่าง ๆ ประกอบด้วยสถานการณ์ (Scenarios) ฉาก สถานการณ์ หรือบริบท ประเด็นการเรียนรู้ สิ่งท้าทาย ความขัดแย้ง และตัวเลือก โดยแต่ละบทเรียนเป็นสถานการณ์หรือ ประเด็นที่อยู่รอบตัวผู้เรียนเอง และเป็นที่ยกเถียงในสังคม ผู้เรียนจึงสามารถเผชิญสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างมี ประสิทธิภาพ รวมถึงการวิพากษ์อย่างมีจุดยืนเชิงอุดมการณ์ที่ผู้เรียนพยายามหาทางออก และตัดสินใจภายใต้ มุมมองที่คำนึงถึงความหลากหลายในสังคมได้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้เกิดการคิดจากผู้เรียนเอง เป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทักษะของการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้เรียนได้ดี และสามารถเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยน กับผู้สอนในบริบทที่เป็นความสนใจ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามช่วงวัยของผู้เรียน ครูอาจเปลี่ยนบทบาทจากการ เป็นผู้นำในชั้นเรียน เป็นผู้ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการตั้งคำถาม การสร้างฉากทัศน์เพื่อให้ผู้เรียน แก้ไขปัญหา และเป็นผู้มีบทบาทกระตุ้นให้เกิดการคิด ตั้งคำถามกับกระบวนการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียน และ ช่วยเสนอแนะมุมมองของครูที่ไม่ตัดสิน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดของตนได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) สำหรับการให้ ข้อมูลในการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจให้คำแนะนำการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อนร่วมงานที่ช่วยให้ ประเด็น และรูปแบบใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ และการออกแบบการวิจัย และ ขอขอบคุณทุนในการดำเนินการ วิจัยจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก สกนธวัฒน์. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทางเศรษฐศาสตร์โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบ ฉากทัศน์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ 2566. กรุงเทพมหานคร: ครุสภา.
- ณัฐพงษ์ ลำภูทอง. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(3), 283-295.
- ปิยะบุตร ถิ่นถา. (2565). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐาน วิชา ภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 24(1), 95-109.
- ปญญากรณ์ วีระพงษ์นันท์. (2560). การพัฒนาแบบวัดลักษณะนิสัยการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนการพัฒนาศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: ครุสภา.
- สุภชัย ปิ่นมณี. (2566). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานที่ส่งผลต่อทักษะการสร้างแผนที่และทักษะการคิดเชิงพื้นที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Thai Civic Education. (2556). กรอบแนวคิดหลักสูตรเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพมหานคร: เทคนิค อิมเมจ.
- Tsai, M. H. (2020). Exploring the effects of a serious game-based learning package for disaster prevention education: The case of Battle of Flooding Protection. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 43(5), 89-104.
- UNESCO. (2015). *Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives*. Paris: the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- United Nations. (2015). *Sustainable Development Goals*. Switzerland: United Nations.
- Westheimer, J. (2016). *Teaching Children to Think*. Retrieved มกราคม 1, 2567, from <https://www.nais.org/magazine/independent-school/winter-2016/teaching-children-to-think>